

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-52>

УДК 327.8:339.926:355.01

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ЄС В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

CROSS-BORDER COOPERATION OF UKRAINE WITH EU COUNTRIES IN THE CONDITIONS OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

Волкова Неля Василівнакандидат економічних наук, доцент,
Полтавський державний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8374-1546>**Volkova Nelia**

Poltava State Agrarian University

Стаття присвячена дослідженню сутності транскордонного співробітництва. Встановлено, що посилення такої співпраці стало можливим лише за умов глобалізації, коли регіони отримали більш широкі можливості для побудови власних зовнішніх відносин в межах своїх компетентностей по всьому спектру питань транскордонної взаємодії. Це у свою чергу, створює нові можливості для підвищення економічної активності прикордонних територій та зростання рівня їх конкурентоспроможності на національному та міжнародному рівнях. Така співпраця позитивно впливає на економічний розвиток, соціокультурне середовище, освіту та інші аспекти суспільного життя в процесі інтеграції в регіональний та глобальний економічний простір. В умовах військової агресії росії проти України вектор політики транскордонної співпраці було змінено та направлено на регіональні проекти в гуманітарній та військовій сферах. У ході дослідження було проаналізовано декілька європейських країн-донорів, які межують з Україною: Польщу, Румунію, Угорщину, та надають їй різного роду допомогу. Зауважено, що підтримка, яку надає ЄС Україні у вигляді гуманітарної та військової допомоги, а також вільного та безквотного доступу до ринків Союзу є безпрецедентною та дуже важливою для нашої країни.

Ключові слова: транскордонне співробітництво, транскордонна співпраця, інтеграція, держава-партнер, російсько-українська війна, Європейський Союз, країни ЄС.

The aim. Review and analysis of cross-border cooperation between Ukraine and EU countries in the conditions of the Russian-Ukrainian war. The research methodology. In the process of conducting the research, such methods were used: objectivity, generalization, systematicity and integrity, causality, comparison in the study of regional differences and asymmetry of social and economic development, abstract and logical – for formulating conclusions and proposals. The research results. The essence of cross-border cooperation was studied and it was found that the strengthening of such cooperation became possible only under the conditions of globalization, when regions received wider opportunities to build their own external relations within the limits of their competences on the entire spectrum of cross-border cooperation issues. This, in turn, creates new opportunities for increasing the economic activity of border areas and increasing their level of competitiveness at the national and international levels. Such cooperation has a positive effect on economic development, socio-cultural environment, education and other aspects of public life in the process of integration into the regional and global economic space. In the conditions of Russia's military aggression against Ukraine, the cross-border cooperation policy vector was changed and directed to regional projects in the humanitarian and military spheres. In the course of the study, several European donor countries that border Ukraine were also analyzed: Poland, Romania, Hungary. All of them provide Ukraine with various types of assistance. It was noted that the support provided by the EU to Ukraine in the form of humanitarian and military aid, as well as free and quota-free access to the Union's markets, is unprecedented and very important for our country. The scientific novelty of the research results. The study of the content and essence of the process of economic cooperation between Ukraine and the EU countries in the context of modern military conditions was further developed. Practical significance of research results. The results of the conducted research can be used to further determine the prospects of cross-border cooperation between Ukraine and EU countries in the post-war period.

Keywords: cross-border cooperation, cross-border cooperation, integration, partner state, Russian-Ukrainian war, European Union, EU countries.

Постановка проблеми. Проблеми транскордонного співробітництва в теперішніх умовах об'єктивно посідають одне з центральних місць у політиці урядів європейських країн, що пояснюється зростаючою взаємозалежністю національних господарств і оновленням баченням важливості інтеграції в системі змінених війною в Україні міжнародних відносин. У наш час система транскордонних взаємодій (економічних, соціальних, науково-технічних, екологічних, культурних) між Україною та країнами-членами ЄС (Словаччиною, Румунією, Польщею, Угорщиною) детермінована передусім військово-політичними чинниками.

Наразі поглиблення транскордонної співпраці відкриває нові можливості для економік різних країн, оскільки значно зросло переміщення через кордони товарів, послуг, капіталу та робочої сили, став більш інтенсивним обмін інформацією та технологіями.

Неучасть країни у міжнародних економічних відносинах та відсутність налагоджених добросусідських відносин, призводить до втрати можливої частки світового доходу, і, навіть, можливостей вирішувати внутрішньо-економічні проблеми, використовуючи досвід, допомогу інших країн, і створюючи тим самим загрозу відставання у сфері науки, техніки, виробництва.

Проте рух до налагодження зовнішньоекономічних зв'язків із державами-сусідами та відкритості економіки України значно ускладнюється низкою труднощів об'єктивного та суб'єктивного характеру: зокрема, затяжна війна росії з Україною з кожним днем усе більше руйнує сучасну систему міжнародних відносин й перекреслює усі положення міжнародного права.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження змістовної сутності та концепції розвитку транскордонного співробітництва знайшло відображення у працях вітчизняних науковців, зокрема: І. Артьомова, П. Беленького, С. Віднянського, Т. Віціан, І. Галяс, О. Демедюка, А. Дунської, Я. Калат, М. Долішнього, П. М. Лендьела, О. Майбороди, М. Мальського, Н. Мікули, Ю. Окуньовської, О. Передрія, С. Писаренко, Х. Притули, В. Приходько, В. Стрижкова, В. Чужикова, П. Шилепницького.

Серед закордонних вчених, які займалися вивченням питань, пов'язаних з транскордонною співпрацею, доцільно виокремити: Б. Балассі, Д. Віллерса, Т. Лієвські, З. Макела, М. Ростішевські, П. Еберхардта, Р. Федана, Т. Коморніцкі, З. Зьоло, Б. Борісова, М. Ілієва, Я. Тінбергена, Ю. Хеклі та ін.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз транскордонного співробітництва України та країн ЄС в умовах російсько-української війни.

Виклад основного матеріалу. В сьогоденних умовах транскордонне співробітництво в Україні виступає одночасно як інструмент розвитку прикордонних територій та як рушійна сила втілення її євроінтеграційних прагнень через призму європейської державної і суспільної взаємодії.

Згідно зі статтею 2 Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво (ТКС) – це «будь-які спільні дії, спрямовані на посилення та поглиблення добросусідських відносин між територіальними общинами або властями, які знаходяться під юрисдикцією двох або декількох Договірних Сторін, та на укладання з цією метою будь-яких необхідних угод або досягнення домовленостей» [1].

Практична реалізація цих спільних заходів, як показує світовий досвід, значною мірою сприяє зміцненню потенціалу його учасників і зацікавлених сторін, усунути регіональні відмінності та вирішити складні проблеми, характерні для сусідніх країн.

При цьому концепція транскордонного співробітництва ґрунтується на європейській та національній регіональній політиці, направленої на підтримку соціально-економічного розвитку, зростання рівня інфраструктури, підвищення регіональної конкурентоспроможності, покращення якості життя населення та інш.

Транскордонна регіоналізація – один із пріоритетів сучасної політики країн Європейського союзу. Цей процес може набувати обрисів певних мережевих структур, які дозволяють формувати схеми транскордонного співробітництва, а саме:

1) транскордонне співробітництво розглядається як перспективний інструмент прискорення розвитку периферійних територій, що розташовані на кордонах національних держав. При цьому інтеграція та вирівнювання розвитку на всій території ЄС є головною його метою;

2) місцеві органи влади та економічні актори активно намагаються використати можливості формування нових регіональних альянсів (що також дозволяє отримати фінансування по лінії програм Євросоюзу та, крім того, одержати додаткову політичну владу за рахунок участі у стратегічному мережевому співробітництві);

3) у європейських регіонах зміцнилася стала віра у те, що різноманіття природних,

культурних та економічних особливостей ЄС може значно сприяти розвитку різних сфер життя [2].

Серед позитивних рис у розвитку ТКС може стати закінчення реформи територіальної організації влади й органів місцевого самоврядування, оскільки об'єднані громади зможуть самостійно розпоряджатися своїми фінансами, затверджувати місцеві бюджети та отримати доступ до кредитів. А також суттєвим моментом є рішення ЄС про надання Україні статусу країни-кандидата на вступ до Європейського Союзу від 23 червня 2022 року. Звідси, наявність цілісної централізованої системи надання адміністративних послуг знизить рівень бюрократизму і, тим самим, сприятиме співпраці іноземних учасників ТКС з українською стороною. Тому пріоритетним завданням є реалізація реформи децентралізації влади та використання наявного у регіоні потенціалу місцевими управлінськими елітами для налагодження тісної співпраці з іноземними партнерами.

Стосовно розвитку єврорегіонів у якості форм транскордонного співробітництва з європейськими країнами, то враховуючи обмеженість їх можливостей, доцільною є їх реорганізація в Об'єднання єврорегіонального співробітництва. На думку дослідників Я. Калат та О. Демедюк посилення роботи в рамках діяльності єврорегіональних структур можливе через розробку спільної стратегії розвитку єврорегіонів України, беручи до уваги стратегічні переваги загальноєвропейського, національного і регіонального рівнів [3].

За рахунок транскордонного співробітництва відкриваються можливості залучення локальних факторів виробництва до економічного обороту вітчизняного виробництва, які з різних причин (віддаленість, важкодоступність, фінансові та технологічні обмеження) ще не повноцінно беруть участь у народногосподарському комплексі. Сприяти зростанню економічної спроможності прикордонних територій шляхом розширення використання локальних ресурсів і можливостей регіону, перетворюючи ці території на зацікавлених учасників, що беруть активну участь у плануванні та реалізації стратегій розвитку. Підвищення економіко-господарської спроможності цих регіонів збільшує ймовірність і здатність вирішувати більшість регіональних проблем, які або не вважаються як важливі чи актуальні на загальнонаціональному рівні, або їх вирішення гальмується відсутністю (дефіцитом) необхідних ресурсів.

Україною вживається низка заходів для вирішення цих проблем. Так, у 2021 році було прийнято Державну програму розвитку транскордонного співробітництва на 2021–2027 рр., реалізація якої сприятиме «створенню об'єднань єврорегіонального співробітництва, забезпеченню функціонування інших наявних форм та органів транскордонного співробітництва, у тому числі єврорегіонів» [4]. Іншими словами, хоча розвиток єврорегіонів є пріоритетом вітчизняної політики ТКС, уряд визнає що існує недостатнє фінансування проєктів, направлених на реалізацію цієї політики, тому невирішеними залишаються проблеми розвитку прикордонної транспортної інфраструктури, охорони та відновлення навколишнього середовища, недостатньо уваги приділяється інституційній спроможності суб'єктів та учасників ТКС [5]. Тому необхідно переглянути інструменти транскордонного співробітництва загалом. Важливо правильно оцінити можливості та фактори співпраці з сусідніми країнами та регіонами, які могли б наблизити Україну до інтеграції в ЄС.

Розвитку ТКС можна сприяти за допомогою конкретних заходів, таких як розвиток конкурентоспроможного підприємницького сектору, оскільки ЄС заохочує та підтримує транскордонне співробітництво між малим і середнім бізнесом як механізму сприяння економічній інтеграції Союзу. Україною може використовуватися формат єврорегіонів з метою створення нових компаній у традиційній сфері торгівлі, послуг та виробництва. Співробітництво між транскордонними підприємствами і фірмами доцільно розглядати з позиції ефективної стратегії розвитку в умовах обмежених ресурсів (особливо це було актуальним в умовах пандемії COVID-19).

Військова агресія російської федерації проти України кинула виклик Європейському Союзу у питаннях, що впливають на європейську економічну стабільність, безпеку та демократію, крім того це також виклик позиції ЄС, як одному із головних гравців на міжнародній арені. Криза 2008 року, питання виходу з ЄС окремих держав-членів і пандемія COVID-19 були донедавна потужними потрясіннями для ЄС. У поточній ситуації Європейський Союз знов стикнувся з проблемою, яка має серйозний вплив на внутрішньополітичні та суспільні процеси країн-членів і спричиняє асиметричність у відносинах всередині об'єднання.

Війна, яка почалася 24 лютого 2022 року на території України, стала потужним стра-

тегічним викликом і зрушенням для ЄС: в Союзі почали по-новому сприймати політичні аспекти, змінилися напрями співробітництва та взаємодії на міжнародному рівні, питання, що раніше викликали велику критику в Європейському Союзі, тепер вирішуються позитивно країнами-членами (наприклад, прийом біженців).

З 2014 року Європейський Союз запровадив низку санкцій у відповідь на анексію Росією Криму. У 2022 році, коли почалася повномасштабна війна, ряд цих санкцій був розширений і вже включав найповніший пакет зі сторони ЄС, націлений на російську фінансову систему в цілому, високотехнологічний сектор і проти її корупційної еліти. З 24 лютого 2022 р. до кінця лютого 2023 р. Європейський Союз запровадив загалом 10 пакетів санкцій у відповідь на активізацію військових зусиль Росії на українській території.

Ця підтримка з боку Європейського Союзу особливо важлива для підприємств-виробників, яким доводиться працювати недалеко від лінії фронту, не дивлячись на близькість бойових дій. Більшість мит та квот стосується сільськогосподарської продукції, тому рішення Європейського Союзу допомагають Україні та світу підтримувати продовольчу безпеку [6].

Наразі торгівля між Україною та ЄС вже відновилася. Впродовж 2022 р. Україна експортувала 99,8 млн тонн товарів на 44,1 млрд дол. США. 63% цієї суми припало на країни ЄС (27,9 млрд дол. США). Серед країн Союзу та партнерів України по ТКС найбільше експортувалося до Польщі (6,6 млрд дол. США), Румунії (3,8 млрд дол. США) та Угорщини (2,27 млрд дол. США) [7].

Багато кроків, зроблених країнами ЄС та українським урядом, сприяли бізнес-активності українських експортерів. Так, експортування сільськогосподарської продукції стало легшим завдяки скасуванню квот та мит Союзом. Започаткування Європейською комісією з для України «лінії солідарності» та розбудова митної інфраструктури стали ключовими для поживлення торгівлі.

Однак, нетарифні бар'єри для українського імпорту залишаються. Зокрема, Євросоюз залишив вимоги щодо перевірки відповідності товарів стандартам якості ЄС, що регулюються за допомогою угоди Agreements on Conformity Assessment and Acceptance of Industrial Goods (ACAA). Тому, на жаль, не можемо очікувати якісного стрибка у структурі експорту, адже українські товари поки

не можуть бути сертифіковані в Україні для імпорту в ЄС.

Але якість українських товарів не є головною перешкодою для експорту. Основною проблемою є недостатня кількість в Україні виробництв та потужностей переробної промисловості, які могли б виробляти високотехнологічну продукцію. З цієї причини Україною експортується, в основному, сировина [8].

Разом з тим постає питання, щодо експорту товарів в інші країни. Коли в Україні почалася війна, логістичні маршрути експорту ускладнилися, оскільки чорноморські порти були закриті. Ці способи доставки потребують додаткових витрат. Однак, 16 травня 2022 року на спільній прес-конференції у Варшаві єврокомісар з питань сільського господарства Януш Войцеховський та міністри сільського господарства України, Польщі та США обговорили плани допомоги Україні в транспортуванні продукції до Євросоюзу. Також зазначалося про «коридори солідарності» для залізниці, було запропоновано допомогу з логістикою та ініційовано перетворити найближчі до України польські порти Гдині, Гданська та Свіноуйце у масштабні центри порятунку (хаби) для українських товарів і продукції [9].

Тому, на особливу увагу заслуговує ТКС з найближчим сусідом – Польщею. Раніше, при здійсненні співпраці окремий акцент робився ще на одній країні-сусіді – Білорусі. Так, для прикладу, польсько-білорусько-українська програма транскордонного співробітництва, яка реалізовувалась на території Рівненської області до тотальної війни, продовжуватиметься, але в рамках програми Interreg NEXT Польща-Україна 2021–2027, де учасників буде лише двоє [8].

Між Міністерством економічного розвитку і технологій Польщі та Міністерством економіки України було підписано Меморандум про розробку інструментів сприяння торгівлі. Метою цієї угоди є зміцнення економічної співпраці між Польщею та Україною шляхом спрощення торгівлі, наголошуючи на забезпеченні страхового покриття транспортування товарів і послуг. Результатом реалізації цього Меморандуму збільшаться обсяги товарообігу між Україною та Польщею. У 2021 р. Польща займала перше місце серед європейських країн за об'ємом товарів та послуг (10,7 млрд дол. США). Однак, за 2022 р. сумарний експорт товарів скоротився майже на третину [10].

Сучасну ситуацію транскордонного співробітництва між Україною та Румунією харак-

теризує поглиблення співпраці у всіх сферах суспільного життя, включаючи економіку, освіту і науку, культуру та інш. Серед напрямів розвитку ТКС між цими країнами-сусідами виокремлюють основні три: транскордонну співпрацю у рамках програм Європейського Інструменту Сусідства; взаємодію на рівні неурядових організацій та місцевих державних органів країн; регіональне торговельно-економічне співробітництво [11]. Європейським Союзом виділено понад млн євро на ТКС з Україною в рамках програми Європейської Комісії Interreg NEXT Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна (2021–2027).

З початком воєнних подій на Україні за сприяння президента Клауса Йоанніса румунські кордони також відкрито для біженців. Міністром оборони Румунії Василе Дінку було оголошено, що країна готова прийняти до 500 тисяч українських біженців. Румунським об'єднаним фондом за підтримки Посольства Румунії в США започатковано Український фонд миру для збору коштів для українських біженців у Румунії. Метою фонду було зібрати щонайменше 100 тис дол. США [13]. Крім того, через гуманітарний центр у румунській Сучаві в Україну прибуло більше 125 машин швидкої допомоги та пожежних машин з Румунії та інших країн ЄС [12].

Зараз урядом цієї держави ведуться переговори з Україною про використання румунського порту Констанца для забезпечення експорту української продукції, поки наші порти заблоковано. Це рішення є надзвичайно важливим, адже багато країн світу залежать від України в постачанні олії та борошна.

Іншим партнером ТКС для України є Угорщина, з якою наш уряд підписав договір про транскордонну співпрацю. За цим документом, не тільки центральні органи державної влади, а також місцеві громади змогли долучитися до програми з міждержавної співпраці в економічній, культурній та інших сферах.

Наразі в Угорщині транскордонне співробітництво відбувається на таких рівнях: регіонів (NUTS2), обласних органів самоврядування та їхніми інститутами (NUTS3), місцевих самоврядних одиниць (NUTS4) і на рівні Карпатського єврорегіону та INTERREGIO (інституційне співробітництво) та громадськими організаціями [13]. Угорщині відведено особливе місце у Закарпатському регіоні, тому вона всебічно підтримує закарпатських угорців під час повномасштабного російського вторгнення в Україну, адже на нашій території проживає близько 150-тисячної угорської

меншини, а на території Угорщини – понад 7 тисяч українців.

Але коли йдеться про воєнну ситуацію в нашій країні, то заяви угорського уряду категоричні. Так, прем'єром Віктором Орбаном було наголошено, що Угорщина не має бути втягнута в конфлікт і тому військову допомогу відправляти Україні не будуть, а міністром закордонних справ Угорщини Петеро Сіярто було заявлено, що його країна готова пропускати в Україну всю допомогу, яку надають інші держави, через всі її території, включно з військовою, однак Угорщина відмовляється постачати свою зброю [14]. Крім того ця держава виступала проти пропозиції подвоїти фонд ЄС для надання допомоги Україні та іншим країнам, а також заблокувала дев'ятий пакет санкцій проти росії, пояснюючи це ескалацією та втягуванням Європи у війну.

Проте, Єврокомісія схвалила чотири нові програми, в яких беруть участь 10 держав-членів, зокрема Україна та Молдова. При цьому фінансування ЄС цих програм на 2021–2027 роки становитиме 533 мільйони євро. Його метою є зміцнення транскордонного та міжнародного співробітництва, сприяння «зеленому» переходу та підтримка охорони здоров'я, освіти і науки. 187 мільйонів євро виділено на транскордонну співпрацю між Польщею та Україною у сферах охорони природи, медичних послуг та прикордонного контролю. Програмою заплановано зміцнювати регіональні заклади охорони здоров'я, покращувати доступ до спеціалізованої та екстреної медичної допомоги, а також підтримувати довгострокове медичне обслуговування. 54 мільйони євро виділено на транскордонне співробітництво між Румунією та Україною для поліпшення рівня освіти, охорони здоров'я та збереження навколишнього середовища [15].

Для поглиблення економічної співпраці між Україною та ЄС необхідно розвивати ТКС на регіональному рівні, в котрих, окрім національних програм економічного співробітництва, можуть впроваджуватися програми регіонального та місцевого ТКС з країнами ЄС, що сприятиме більш активному співробітництву.

З метою досягнення цілей Угоди про асоціацію у сфері економічного співробітництва потребує комплексного механізму державного управління, заснованого на поєднанні інституційного, нормативно-правового, організаційного, інформаційного механізмів, які представлені набором методів, принципів,

інструментів, які забезпечують створення державними органами належного регуляторного середовища, інституційної та організаційної структури співпраці для успішної реалізації економічного співробітництва. Впровадження комплексу заходів спрямоване на повну зміну правового поля, створення нової системи державного контролю за функціонуванням товарного ринку, умов для прозорої конкуренції та переоцінку умов надання майже усього спектру фінансових, транспортних та інших послуг.

Висновки. Отже, розвиток європейської інтеграції потребує проведення цілеспрямованої політики у сфері транскордонного

співробітництва між Україною та країнами Європейського Союзу з метою подальшого соціально-економічного розвитку нашої держави, покращення суспільних відносин та наближення стандартів життя українців до європейського рівня.

Підтримка, котру надає ЄС Україні у вигляді гуманітарної та військової допомоги, а також вільного та безквотного доступу до ринків Союзу, є безпрецедентною та дуже важливою для нашої країни. З початку російського вторгнення Європейський Союз надає пріоритет підтримці українській економіці як ключовому фактору, який допоможе Україні перемогти та відновитися після війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU80K15U>.
2. Hakli J. Cross-border identities in the new Europe: Chost of the past or sign-post to the next millennium. URL: <http://www.may.ie/staff/dpringle/igu/hakli.pdf>.
3. Калат Я. Я., Демедюк О. П. Перспективи розвитку інституціалізованих форм транскордонного співробітництва в Україні. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2017. № 5. С. 92–97.
4. Про затвердження Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2021–2027 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/408-2021-п#Text>.
5. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики України. URL: <http://www.minagro.gov.ua>.
6. Обух В. Відновити експорт в умовах війни: складно, але життєво необхідно. URL: <https://www.ukrinform.ua>.
7. Зовнішня торгівля товарами України у січні-травні 2022 року / Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/zovnishnya-torhivlya-tovaramy-ukrayiny-u-sichni-travni-2022>.
8. Меморандум між Україною та Польщею щодо розробки інструментів сприяння торгівлі. URL: https://www.chernihiv-oblast.gov.ua/S_oglyad_statti.
9. Стан та перспективи стратегічного партнерства Польщі та України Погляд з Польщі та України. Аналітична доповідь. URL: https://ies.lublin.pl/wp-content/uploads/2022/01/stan-i-perspektywy-partnerstwa_ua_web-1.pdf.
10. Україна – Румунія: шляхом зміцнення довіри, співпраці і взаємопідтримки. URL: http://prismua.org/ua_ro.
11. Окуньовська Ю. В. Транскордонне співробітництво з Україною в умовах війни. *Вісник ДонНУ імені Василя Стуса, Сер.: Політичні науки*. 2022. № 7. С. 70–74.
12. Каптару В. Румунія, Україна та НАТО. URL: http://www.rri.ro/uk_uk/Румунія_Україна_та_НАТО-2524515.
13. Артьомов І., Віціан Т. Стан українсько-угорського транскордонного співробітництва в контексті євроінтеграційного курсу держави. URL: НАНУ України https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/artiomov_stan.pdf.
14. Угорщина не заперечує проти транзиту зброї до України через свою територію // Львівська міська рада. URL: <https://city-adm.lviv.ua/news/actual/292324-uhorshchyna-ne-zaperechuie-proty-tranzytu-zbroi-do-ukrayiny-cherez-svoiu-terytoriiu-zastupnyk-mzs-uhorshchyny>.
15. ЄС виділяє понад 530 млн євро на транскордонне співробітництво з Україною та Молдовою. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/12/2/694542>.

REFERENCES:

1. Yevropeiska ramkova konventsiiia pro transkordonne spivrobitnytstvo mizh terytorialnymy obshchynamy abo vlastiamy [European framework convention on cross-border cooperation between territorial communities or authorities]. Available at: <https://ips.ligazakon.net/document/MU80K15U>. [in Ukrainian]

2. Hakli J. Cross-border identities in the new Europe: Chost of the past or sign-post to the next millennium]. Available at: <http://www.may.ie/staff/dpringle/igu/hakli.pdf>.
3. Kalat Ya. Ia., Demediuk O. P. (2017) Perspektyvy rozvytku instytutizovanykh form transkordonnoho spivrobitnytstva v Ukraini [Prospects for the development of institutionalized forms of cross-border cooperation in Ukraine]. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*. № 5. P. 92–97. [in Ukrainian]
4. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi prohramy rozvytku transkordonnoho spivrobitnytstva na 2021–2027 roky [On the approval of the State program for the development of cross-border cooperation for 2021–2027]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/408-2021-n#Text>. [in Ukrainian]
5. Ofitsiinyi sait Ministerstva aharnoї polityky Ukrainy [Official website of the Ministry of Agrarian Policy of Ukraine]. Available at: <http://www.minagro.gov.ua>. [in Ukrainian]
6. Obukh V. Vidnovyty eksport v umovakh viiny: skladno, ale zhyttievo neobkhidno [To restore exports in the conditions of war: difficult, but vitally necessary]. Available at: <https://www.ukrinform.ua>. [in Ukrainian]
7. Zovnishnia torhivlia tovaramy Ukrainy u sichni-travni 2022 roku / Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen [Foreign trade in goods of Ukraine in January-May 2022 / National Institute of Strategic Studies]. Available at: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/zovnishnya-torhivlya-tovaramy-ukrayiny-u-sichni-travni-2022>. [in Ukrainian]
8. Memorandum mizh Ukrainoiu ta Polshcheiu shchodo rozrobky instrumentiv spriannia torhivli [Memorandum between Ukraine and Poland on the development of trade promotion tools]. Available at: https://www.chernihiv-oblast.gov.ua/S_oglyad_statti. [in Ukrainian]
9. Stan ta perspektyvy stratehichnoho partnerstva Polshchi ta Ukrainy Pohliad z Polshchi ta Ukrainy. Analitychna dopovid [The state and prospects of the strategic partnership between Poland and Ukraine. A view from Poland and Ukraine]. Analytical report. Available at: https://ies.lublin.pl/wp-content/uploads/2022/01/stan-i-perspektywy-partnerstwa_ua_web-1.pdf. [in Ukrainian]
10. Ukraina – Rumuniia: shliakhom zmitsnennia doviry, spivpratsi i vzaiemopidtrymky. [Ukraine – Romania: by strengthening trust, cooperation and mutual support]. Available at: http://prismua.org/ua_ro. [in Ukrainian]
11. Okunovska Yu. V. (2022) Transkordonne spivrobitnytstvo z Ukrainoiu v umovakh viiny [Cross-border cooperation with Ukraine in conditions of war]. *Visnyk DonNU imeni Vasylia Stusa, Ser.: Politychni nauky*. № 7. P. 70–74. [in Ukrainian]
12. Kaptaru V. Rumuniia, Ukraina ta NATO. [Romania, Ukraine and NATO]. Available at: http://www.rrr.ro/uk_uk/Румунія_Україна_та_НАТО-2524515. [in Ukrainian]
13. Artomov I., Vitsian T. Stan ukrainsko-uhorskoho transkordonnoho spivrobitnytstva v konteksti yevrointehratsiinoho kursu derzhavy Artomov I., Vitsian T. Stan ukrainsko-uhorskoho transkordonnoho spivrobitnytstva v konteksti yevrointehratsiinoho kursu derzhavy [The state of Ukrainian-Hungarian cross-border cooperation in the context of the country's European integration course]. Available at: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/artiomov_stan.pdf. [in Ukrainian]
14. Uhorshchyna ne zaperechuie proty tranzytu zbroi do Ukrainy cherez svoiu terytoriiu. [Hungary does not object to the transit of weapons to Ukraine through its territory] // Lvivska miska rada. Available at: <https://city-adm.lviv.ua/news/actual/292324-uhorshchyna-ne-zaperechuie-proty-tranzytu-zbroi-do-ukrainy-cherez-svoiu-terytoriiu-zastupnyk-mzs-uhorshchyny>. [in Ukrainian]
15. YeS vydiliaie ponad 530 mln yevro na transkordonne spivrobitnytstvo z Ukrainoiu ta Moldovoiu. [The EU allocates more than 530 million euros for cross-border cooperation with Ukraine and Moldova] Available at: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/12/2/694542>. [in Ukrainian]